

Ljudski tednik.

Neodvisno glasilo slovenskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Cena za Jugoslavijo: 20 Din za celo leto.

Za inozemstvo 50 Din za celo leto.

Posamezne številke stanejo po 1 Dinar.

Uredništvo in upravništvo:

Ljubljana, Sodna ulica šte. 5.

Telefon št. 423.

==== Rokopisi se ne vračajo. ====

Zakaj tako!

Zakaj ni naša država še konsolidirana v petem letu svojega obstanka, to vprašanje je največje važnosti. Strankarsko opredeljeni modrijani so nagli z odgovorom. »Radič je kriv«, pravijo eni. »Srbi-janci so krivi«, pravijo drugi. Tretji pravijo, da so krivi radikali, četrti pa da demokrati itd. Vsakdo išče kriveca v svojem političnem nasprotniku, sebe in svojo lastno straniko pa smatra kot vzvišeno nad vsakim dvomom. Po tej fasoni gre prerekanje naprej, dan za dnem, mesec za mescem in leto za letom. Čas gre pa tudi naprej in vse razmere v državi postajajo slabše in slabše od dne do dne, od mesca do mesca in od leta do leta. Ali naj to kar mirno gledamo in čakamo na terno? Vsak pameten človek mora vendar izpredvideti, da mora biti več ali manj enako deležen te domovinske mizerije vsak, brez izjeme, ki živi v tej državi, naj sicer pripada vladni stranki ali opoziciji, magar »skrajni opoziciji«. In vendar tega n o č e skoro nihče videti in večinoma navdaja naše predrage sodržavljane katerekoli vere in katerekoli politične pripadnosti neka brezbriznost ali naravnost ataraksija glede vsega, kar zadeva državo. Ataraksija je idealno duševno stanje stoikov, obstoječe v popolni neobčutnosti za vse, karkoli se na svetu dogaja. Število teh državnih stoikov pri nas strahovito narašča. Razlikujejo se pa od starih stoikov v tem, da zapadajo v ataraksijo le glede državnih zadev, v ostalem se pa vesele vsakega osebnega dobička in se žalijo vsake osebnega izgube. Vse drugo pa jim je »pomada«. In v to pomado jim spada v prvi vrsti

država treh črk, treh plemen, treh narodov, nešteti oblasti in dvajsetih ministrov. Skoro se že bližamo v tem pogledu olimpskemu značaju predvojne Avstrije! Tam so državo poznali samo tisti, kateri so neposredno kaj od nje imeli: Cesar n. pr. je bil brez dvoma državotvoren element. Poleg njega ministri, ki so dajali dokaze za svojo državotvornost, ko so delali skrbne obraze in znali brezhibno gubančiti visoka čela (izvirajoča večinoma iz častiljivih pleš), kadarkoli je prišel v razgovor kritičen ali žalosten ali resen ali zapleten položaj države. In skrbipolni obraz se je le ogladil, ko je v plešasto glavo šinila originalna misel, da imamo cesarja, do katerega gledajo vsi narodi z otroško ljubeznijo in nepokolebljivim zaupanjem, ravno tako zvestobo in ljubeznijo itd. In ko je plešasta glava to pogruntala in v lepih besedah povedala, s pristavkom, da bo neverjetno velika modrost cesarjeva že našla pravo pot, da se vse upedi v splošno zadovoljnost, da bo volk sit in jagnje celo, se je plešec vsedel in je zadovoljno zadremal. To je šlo prav dobro toliko časa, da so počili sarajevski strelji in so butnili narodi sveta proti sredini Evrope...

Prišli so dnevi našega narodnega vstajenja v lastni narodni državi. Koliko pristnega in nepristnega navdušenja je bilo takrat! Najoriginalnejši izraz je dal temu navdušenju notranjski kaplan, sedaj župnik na mestu nekdanjega svojega kaplanstva, ki je zbral na dan prevrata ljudstvo svojega kaplanskega okoliša in mu govoril približno takole: Sedaj smo svobodni in lastni gospodarji na svojih tleh. Od danes naprej ni nobenega

davka več, nobenih davkarij. Odpravljena je vsa vojaščina. Vsi smo svobodni in delamo, kar hočemo. Nobenih policajev in žandarjev ni več... In tako je govoril naprej, vedno po tej »žnori«, da se je ljudstvu kar bliščalo pred očmi in so mnogi »videli Benetke«.

Baš ta primer nam kaže, zakaj da smo prišli do sedanjega položaja. Ljudstvo je šlo kakor majhen otrok v nove razmere, ne da bi se bil kdo potrudil, pojasniti mu, kaj je lastna država. Ljudstvu se je predstavljala lastna država kakor kaka lepa igrača in izvestni ljudski govorniki tistih dni so se valjali v budalostih, katere so poklanjali ljudstvu kot »resnico«. Kaplan v cerkniških hribih je prototip ljudskega sleparstva, katero se je uganjalo ob času prevrata. Ali pa takratne psihoze v tistih krogih, ki so bili pristopni ubogemu kaplanu, on pa njim.

Ali se je potem čuditi, da se je ljudstvo čutilo razočarano, ko so stopile do njega neobhodne potrebščine lastne državnosti? Če bi bili ljudski voditelji iz prevratne dobe modri in pošteni, bi bili morali ljudstvu odkrito povedati, kaj je lastna država. Pravilno so povedali, da je bila pokojna Avstrija hlapčevska država, vsaj za nas Jugoslovane. Bili smo hlapci v tej državi. Položaj hlapca vobče ni zavidan. Edino, kar ima hlapčevski stan dobrega, je, da mora za hlapca skrbeti gospodar. **Ko pa hlapec postane sam gospodar, mora skrbeti sam zase.** To je bistvena razlika. V hlapčevski državi smo videli v državi samo tisti faktor, ki je moral za nas skrbeti. Samo iz tega stališča smo se ravnali napram njemu in nismo povpraševali, odkod bo država vse to vzela. Za to naj se

briga sama država, kakor ve in zna. — Danes pa je stvar popolnoma druga. Sogospodarji države smo, četudi vsled nerodnosti in nesposobnosti našega ljudskega zastopstva nimamo nobenega polnomočnika pri državnem vodstvu. Naša država je ravnatoko država Slovencev, kakor je država Hrvatov in Srbov. Od vestnosti in spretnosti ljudskega zastopstva Slovencev je odvisno, kakor je podobno v vsaki svobodni parlamentarni državi, da imamo enakovreden vpliv na državne posle. Manjka nam pa čut državnosti, nam Slovencem, kar dokazuje vsak dan naš narodni zastop. Uvidevši svojo popolno nesposobnost, uveljaviti se enakovredno poleg drugih plemen, so si voditelji našega ljudstva vtepli v glavo, da je treba domovino tako zmanjšati, da njena velikost ne bo presejala skromnih zmognosti teh lipovih bogov, da bodo mogli zopet kaj veljati in gospodariti in šariti v ozkem krogu svojega lastnega obzorja. Pokazali so ljudstvu fato morgano »avtonomije« in sicer zopet v podobni goljufivi obliki, kakor je kazal državo na dan prevrata omenjeni kaplan v cerkniških hribih. Ne povedo pa ljudstvu, **koliko da bo to veljalo**, tako da bi ljudstvo zopet drvilno **selepo** v nov položaj in v novo razočaranje, v nove težke preizkušnje. Skoraj gotovo celo v popolno katastrofo. Pa kaj to briga ljudske voditelje? Cezarju se pripisuje izrek, da je rajše na vasi prvi nego v Rimu drugi. Izvestni ljudski voditelji pa rajše izsesavajo samo Slovenijo, če že cele Jugoslavije ne morejo molzti. To je ves problem avtonomije, kakor se svita v izvestnih glavah. Ljudstvo pa je zmerom spodaj in sicer pod škornjem »ljudskega voditelja«.

»Ljudski voditelj« je pa inkorporacija nekih ljubljanskih lačenbergerjev — priljubljena beseda pok. dr. Kreka —, katerih bog je **trebuh**. In ta trebuh bi se odločno bolje počutil, če mu bi bila podložna cela Slovenija. Evo bistvo tiste avtonomije, ki se zreali v izvestnih glavah. Drugo vprašanje pa je, kako bi se počutilo pri tem slovensko ljudstvo. Ali naj postane zopet žrtev svoje otročje zaupljivosti? Dolej je videti, da ne. To pa samo zato, ker so zmognosti »ljudskega voditelja« v obratnem razmerju z njegovim apetitom.

Srbi izbirajo za vodilna mesta najsposobnejše može. Slovenci pa imamo posebno veselje, izbirati za vodilna mesta take ljudi, kateri sicer niso za nobeno rabo.

Duhovnik, ki ni za duhovniški posel, postane poslanec. Zornalist, ki niti za svoj lastni list nima obzorja, neka postane narodni poslanec. Čevljar, ki je pozabil, kako se čevlji delajo, mora dičiti zborovalnico narodne skupščine. Kmet, katerega je živinska krma postranska stvar, mora iti v Belgrad, zastopati ljudske koristi. Vsi pa se morajo ravnati po poveljih ljudskega voditelja, za kar žanjejo hvalo v ljudskih glasilih, v katerih zopet ljudstvo nima sploh nič besede. **Zakaj tako?** Ali bi ne bilo primerno boljše, da se **ljudstvo enkrat vendarle zave svoje lastne avtonomije, ne samo napram »Srbijancem« temuč tudi nasproti svojemu »voditelju« in pokaže svojo lastno voljo in začne delati za svoj lastni blagor** — »ljudskemu voditelju« pa prepusti, da tudi skrbi s a m za svoj lastni blagor in če hoče tudi za svoj trebuh? Potem bi se brzo vse obrnilo na bolje in namesto ljudskih sleparjev in ljudskih idiotov bi postalo ljudstvo samo gospodar na svojih tleh in gospodar svoje usode! **Zakaj ne tako?** Naj se ljudstvo oglasi samo kot polnoletno in vzame v roke **svoje gospodarstvo, goljufive in nore robe naj pa pošlje v zasluženi pokoj** — brez penzije.

Politični pregled.

V sredo preteklega tedna je došel v Belgrad kraljev ukaz, podpisan na Bledu, o imenovanju novih ministrov. Demisija ministra za pravosodje dr. Laze Markoviča je bila sprejeta. Za ministra za trgovino in industrijo je imenovan dr. Dragotin Kojić, za ministra za vere dr. Vojislav Janjić, za ministra za kmetijstvo Krsta Miletić, dosedanji minister za agrarno reformo. Na njegovo mesto je imenovan Milan Simonović. Za ministra za pravosodje je imenovan dr. Ninko Perič, ki bo začasno še nadalje vodil tudi ministrstvo za socialno politiko. Novi ministri Janjić, Kojić in Simonović so prisegli še isti dan v roke min. predsed. nika Pašića.

Pretekli teden je ministrski svet razpravljajal tudi o glavnih točkah bodočega programa narodne skupščine, ki se ima po končanih parlamentarnih počitnicah dne 20. septembra sestati na jesensko zasedanje. Delovni program do konca leta ima v glavnem obsegati tele točke: Zakon o srednjih šolah in srednješolskih profesorjih; zakon o službeni pragmatiki za uradnike in nameščenice državnih železnic; zakon o orga-

nizaciji sodišč in o sodnikih; zakon o proračunu za l 1923/24; zakon o centralni upravi; zakon o ureditvi mestnih občin; zborovalni in društveni zakon in tiskovni zakon. Ta zakon izdeluje posebna komisija.

Zunanji minister dr. Ninčić je v ministrskem svetu tudi poročal o uspehu konference male antante v Sini. Zunanji minister dr. Ninčić je zastopnikom časopisja izjavil o tej konferenci nastopno: Od zadnje konference male antante, ki se je vršila preteklo leto v Belgradu, se je do sedaj v resnici napravil velik korak. Takrat smo mogli v pol ure vse rešiti, sedaj pa se nam je to posrečilo po trodnevni intenzivni posvetovanjih. Toliko časa nismo potrebovali radi težkoč v sporazumu, ker smo se v vseh vprašanih hitro sporazumeli, pač pa radi mnogih vprašanj, o katerih smo morali izmenjati svoje mišljenje, ker nam je bilo na tem, da ugotovimo skupno stališče male antante v vseh vprašanih evropske politike, ki se tičejo male antante. Raznovrstnost vprašanj, o katerih smo govorili, in potreba izčrpnih in temeljitih pojasnil, sta zahtevali daljša posvetovanja. Konferenca je zapustila vtis, da narašča pomen male antante vsled njene soglasnosti kot faktor reda in miru v Evropi. Dr. Ninčić je nadalje izjavil, da ni resnično, da je predlagal najbolj energične odredbe proti Mažarski, bolj energične, kakor pa so se zahtevale z druge strani. Jugoslavija nima nobenega vzroka za večje zahteve, ker je to vprašanje solidarnosti držav male antante. Nadalje je izjavil dr. Ninčić, da je sklenjeno, da se ministri male antante sestanejo vsako leto dvakrat, začetkom januarja v Belgradu, drugič pa v Pragi ali Bukarešti. Ti sestanki so obvezni, najsi bi tudi ne bilo posebnih vprašanj na dnevnem redu. Na konferenci se je tudi govorilo o razmerju napram Grški ter se je tudi rešilo vprašanje vstopa posameznih držav v malo antanto. Ako hočejo vstopiti, se to more zgoditi, sprejeti pa se morejo tudi drugi dogovori. Ako pristopi Grška, bo nastala nova antanta z razširjenim programom. Isto velja tudi za Poljsko. Razpravljalo se je tudi o posameznih točkah programa društva narodov ter je bilo določeno v tem oziru stališče male antante. Glede kandidata za svet društva narodov se bodo države male antante sporazumele. O notranjih razmerah v posameznih državah se je le površno govorilo ter se je naglašalo načelo, da je to zadeva vsake posamezne države same. Govorilo se je tudi o rapalski pogodbi. Gle-

de registriranja pogodbe pri društvu narodov je izjavil dr. Ninčič, da ni bilo ničesar pozitivnega sklenjenega. Ako bi se to registriranje izvršilo prej, je težko verjetno, da bi se tretji pas in Sušak bolj mirno izpraznila. O razmerju napram Rusiji ni hotel dr. Ninčič ničesar določne povedati. Dejal je le, da je Rusija velik mednarodni činitelj, ki igra veliko vlogo v evropski politiki. Mi bomo skušali stopiti z Rusijo v stik. Tudi o Mažarski ni dr. Ninčič povedal nobenih podrobnosti.

Na sobotni ministrski konferenci je bilo tudi govora o potovanju zunanjega ministra v Ženevo in v Pariz. To potovanje ima poloficijelni značaj. V Parizu ima zunanji minister dr. Ninčič določiti z merodajnimi krogi svečani sprejemni program povodom oficijelnega obiska kralja Aleksandra pri predsedniku francoske republike Millerandu. Dne 6. t. m. je odpotoval minister zunanjih poslov g. dr. Ninčič na Bled, kjer ostane par dni, nakar nadaljuje svoje potovanje v Pariz. V informiranih krogih se tudi trdi, da potuje dr. Ninčič v Pariz na povabilo francoske vlade, da poroča vladam velike antante o stališču male antante v vprašanju reparacij v smislu sklepov sinajske konference.

V nedeljo je prispel v Ljubljano ministrski predsednik Nikola Pašić ter takoj nadaljeval pot na Bled. V ponedeljek je bil min. predsednik Pašić v daljši avdijenci pri kralju in mu poročal o tekočih političnih aktualnih vprašanjih.

Kakor poročajo z Bleda, je kralj Aleksander podpisal od narodne skupščine sprejeti uradniški zakon. Čim pride original s kraljevim podpisom v Belgrad, bo zakon razglašen v »Službenih Novinah« in bo stopil takoj v veljavo.

* * *

Jugoslavija in Rusija. Kakor poročajo, so končane priprave za sklenitev trgovinske pogodbe z Rusijo. Ko bo ta pogodba sklenjena, se bo pripravljala vzpostavitev diplomatskih odnošajev med našo vlado in Moskvo. Če se bo videlo, da vlada v Moskvi želi prijateljskih odnošajev z našo državo, se bodo ti odnošaji v najkrajšem času uredili. Predhodne dogovore bo vodilo naravnost z Moskvo naše poslaništvo v Pragi.

V Grčiji se pojavlja revolucijonarno gibanje. Položaj med republikanci in Venizelisti je zelo napet.

Nezanesljivo je baje tudi vojaštvo, ki se nahaja v Traciji in med katerim ni nobene discipline. V Solunu je pred kratkim več tisoč delavcev napadlo borzno poslopje, vendar pa jih je orožništvo in vojaštvo razpršilo. V Atenah so bile demonstracije delavcev še večje. Prebivalstvo dolži vlado, da je kriva padca valute, vsled česar se dežela bliža ruini.

Med Ameriko in Turčijo je bila 7. t. m. podpisana v Laussani mirovna pogodba.

V Nemčiji je kriza dosegla vrhunec. Draginja je neznosna radi katastrofalnega padca marke, ki čimdalje bolj narašča. V ruhrskem ozemlju se je položaj vsled draginje živil zelo poslabšal. Baje vlada po nekaterih pokrajinah lakota.

Reparacijsko vprašanje se kljub izmenjavi not med vladami velike antante ne približuje uspešno rešitvi. Glavno vprašanje je, kaj in koliko more plačati Nemčija. Italija je poslala Angliji noto, v kateri pravi, da je pripravljena podpirati angleške ukrepe za ohranitev miru v Evropi skupno z ostalimi zavezniki. Italija hoče sodelovati pri rešitvi reparacijskega vprašanja, zlasti pri ureditvi medzavezniških dolgov. Italija se pridružuje londonški spomenici glede jamstev in glede ukinjenja pasivnega odpora od strani Nemčije. Za dosego sporazuma se mora izvršiti stopnjema zmanjšanje okupacije Poruhrja. Angleška vlada bo baje poslala Franciji novo noto v zadevi reparacijskega vprašanja.

Naša finančna politika.

Belgrajski »Trgovinski Glasnik« je prinesel pretekli teden nekaj izjav našega finančnega ministra o perečih vprašanjih našega gospodarskega življenja.

Finančni minister je predvsem omenjal izvozniške kredite ter izjavil, da se bo izvršila nova emisija Narodne banke na račun teh kreditov in sicer na podlagi 6 milijonov zlatih kron iz kovinske podlage avstro-ogrske banke, 10 milijonov švicarskih frankov iz švicarskega posojila Uprave fondov in na podlagi 100 milijonov francoskega posojila za oboroževalne namene. Ker so izvozniški krediti kakor tudi kovinska podlaga začasni, je bilo sklenjeno, da se pri izdaji bankovcev strogo izvršujejo določila zakona o Narodni banki. Zato se bo izdajanje bankovcev oziroma zmanjšanje obtoka izvrševalo z ozirom na naraščanje ali zmanjšanje kovinske

podlage. Krediti se bodo dovoljevali samo na menice izvoznikov, pri čemer bo Narodna banka izvrševala nadzorstvo. Razen tega bodo krediti tudi kratkoročni ter se bodo morali plačati tekom enega meseca. Samo v skrajnih slučajih se podaljša plačilni rok na največ tri mesece, tako da morajo biti v šestih mesecih vplačane vse menice. Pri takih določbah ne more nova izdaja bankovcev vplivati na kurz dinarja.

Kar se tiče izvoza, je finančni minister istega mnenja kakor sta združeno izvoznikov ter belgrajska trgovska zbornica, da se mora najkasneje do konca tega meseca izvršiti revizija izvozne carinske tarife in da se morajo določiti stalne carinske postavke za izvozno sezono. Strokovnjaki bodo še te dni pričeli razmotrivati izpremembo izvozne carinske tarife ter bo potem na podlagi njihovega mnenja sklepal gospodarsko finančni odbor ministrov. Finančni minister je mnenja, da se ne bodo izvršile nobene bistvene in večje izpremembe.

O državnem posestvu Belje, o katerem se je mnogo pisalo v našem časopisju ter je slabo gospodarstvo na njem vzdignilo že ponovno mnogo prahu in preiskav, je izjavil finančni minister, da ne more državna uprava tako velike posesti kakor je Belje nuditi dobrih uspehov in je zato mnenja, naj bi se posestvo oddalo v najem, ako bi se v ta namen našla primerna finančna skupina, ki bi ga hotela prevzeti. Doslej ni prejel še nobenih ponudb, tudi ne od neke holandske skupine, ki se baje zanima za posestvo, kakor so poročali belgrajski listi.

Načrt novega davčnega zakona bo predložen narodni skupščini jeseni. V tem načrtu bodo ohranjene stare postavke, ker so že znane ter prebivalstvu bolj razumljive kakor pa vsi drugi sistemi, četudi naj bi bili bolji. Za sedaj se vrše priprave za pobiranje davčnih doklad, tako da se bo pobiranje v kratkem povsod pričelo.

Kar se tiče ameriškega Bleerovega posojila, je izjavil finančni minister, da ni upanja, da bi se to posojilo realiziralo, kljub temu pa pogodbe še ni odpovedal.

Končno se je finančni minister tudi dotaknil vprašanja kurza dinarja v Curihi ter je zatrjeval, da je sedanji nizki kurz dinarja posledica zboljšanja kurza švicarskega franka, deloma pa tudi dogodkov v Balkanski banki in odpovedi kreditov nekaterim našim bankam v inozemstvu. Kurz dinarja ne vzbuja nobene bojazni, ker se

razvija v popolnoma normalnih razmerah in se tudi trgovinska bilanca zboljšuje v prid izvoza in tudi prometa.

POLITIČNE VESTI.

+ **Kje je avtonomija?** Klerikalci so obljubovali pred volitvami avtonomijo, ki naj bi prišla najkasneje v šestih mesecih. Kako so se borili za avtonomijo in kako so svoje volivce potegnili, dokazuje najbolj Markov protokol, kjer niso zahtevali avtonomije ali sploh stavili kakih ljudskih zahtev, temveč samo zahtevali nekaj korit pri pokrajinski upravi. Par gospodov naj bi zopet sedelo udobno v naslonjačih pokrajinske uprave v Ljubljani, pa bi bilo zadoščeno vsem »nesebičnim« željam klerikalnih politikov. Kaj ljudstvo! Ljudstvo ne rabi foteljev, zanj je dovolj par fraz o avtonomiji, na katero klerikalni politiki nikdar niso resno mislili, kar smo mi vedno trdili. Njim je bila avtonomija dobra samo za agitacijo, da so praverili volivce. Vprašanje pa je, ali se bodo pustili v drugič. Slovenski pregovor pravi: Osel gre le enkrat na led!

+ **Taktiko določajo** — — Dne 20. septembra se zopet sestane narodna skupščina. Vodstvo SLS je sklenilo, da določi do tega časa sporazumno z volilci in neprestanimi stiki z ljudstvom bodočo taktiko Jugoslovanskega kluba v narodni skupščini. Ta sklep je že precej star, pa doslej še nismo slišali, da bi klerikalni poslanci poročali svojim volikem o svojem »delu in uspehih.« Treba bi bilo sedaj izdati tudi kako brošuro s primernim naslovom kakor n. pr. »Po njih delih jih sodite«. Treba bi bilo vzdrževati stike z ljudstvom, ki je radovedno, kakšne uspehe so dosegli njegovi zastopniki. Ljudstvo namreč ne more razumeti, zakaj prinašajo poslanci domov samo nova davčna bremena, a nobenih gospodarskih koristi za naše kraje. Če mora človek plačati, hoče tudi kaj imeti. Tako je! Mi pa pravimo, da klerikalni poslanci zato ne prirejajo shodov, ker morejo pokazati le na neuspehe. Nekaj drugega je obljuba, nekaj drugega zopet delo. Pred volitvami, ko so obljube poceni, so prirejali shode v vsaki Kurji vasi, sedaj pa to ne gre, obljube ne drže več, dejanj in uspehov ni, zato pa shodov tudi ni. Tudi v svojih listih so tihi, o avtonomiji ne govorijo več, zabavljajo pač vsevprek, ljudstvo pa je potrto, ko

Somišljeniki, prispevajte v tiskovni sklad!

spoznava, da je nasedlo praznim frazerjem. Klerikalni poslanci so se razbežali na vse kraje na počitnice, za seboj pa so pustili polomijo. Kaže se, da bo tudi v bodoče taktika Jugoslovanskega kluba samo tiktaktika.

+ **Dinastični republikanci.** Naši klerikalci so včasih silni republikanci, kadar govorijo kalinom in kadar jim to kaže. To republikanstvo je po njihovem zatrjevanju jakó principijelno. Kolikor vemo, ga omaje samo oče Pašič, kadar z brado pomiga. V takih slučajih se ponizno sklonijo in hite izrabiti prve prilike, da odpošljejo ali pa sopodpišejo brzojavke na najvišja mesta, v katerih izrekajo najglobokejšo vdanost in zvestobo, se izrekajo za narodno edinstvo itd. Korajža je sploh značilna lastnost naših klerikalcev. Takrat jezik otrešajo, kadar jih policaj ne sliši.

+ **Razpust pokrajinske uprave v Zagrebu.** Kakor poročajo listi, se dela že nad leto dni na likvidaciji pokrajinske uprave v Zagrebu in so sedaj ta dela večinoma že končana. V nekaj tednih bi se lahko že izvršila popolna likvidacija, vendar pa se je zaenkrat opustila ta namera, da bi se na Hrvatskem ne izzvalo novo nezadovoljstvo. Likvidacija se vrši popolnoma na tiho, tako da bo nekega dne izginila hrvatska pokrajinska uprava brez sledu s sveta. Pristojnost posameznih oddelkov se bo prenesla na ministrstva, kjer se bo vse centraliziralo v zmislu vidovdanske ustave. Spisi, ki spadajo v pristojnost ministrstva za šume in rude, so že pripravljani za prepeljavo v Belgrad. Jeseni se bo baje likvidacija popolnoma izvedla ter bo Hrvatska razdeljena v oblasti in srece, kakor to predpisuje vidovdanska ustava. Pašičeva vlada ne bo šla prej v volitve, dokler se ne bo izvršila ta razdelitev. Šele potem bo poizkušala doseči s hrvatsko seljačko republikansko stranko sporazum in ako se ji to ne bo posrečilo, bo skušala osnovati blok ustavodajnih strank, da bi z uporabo državne sile izvedla popolnoma novo upravno razdelitev. To so glasovi, ki so se pojavili v zagrebških listih te dni.

+ **Preosnova vlade.** K imenovanju novih ministrov je te dni poročala belgrajska »Politika«, da se rešitev vladne krize ne more smatrati za definitivno, ker z njo še niso urejena nastala nasprotstva v radikalnem klubu. Sodi se, da naj bo

sedanja preosnova vlade začasna do zopetnega sestanka narodne skupščine. Rešeno tudi še ni vprašanje državnih podtajnikov.

+ **Posojilo Hipotekarne banke.** Upravnik državne Hipotekarne banke dr. Marković je dovršil razgovore s švicarskimi bankirji za najetje hipotekarnega posojila 10 milijonov švicarskih frankov. Švicarski bankirji so dali posojilo 10 milijonov švicarskih frankov pod istimi pogoji, kakor tudi prejšnje posojilo. Del tega posojila je namenjen za gradbena dela v Belgradu, medtem ko bo drugi del uporabljen za dajanje hipotekarnih kreditov v notranjosti države. — Tudi Slovenija bi potrebovala košček tega blagoslova.

INOZEMSKÉ VESTI.

* **Protí mali antanti.** V mažarskih političnih krogih se živahno komentira vest londonskega »Daily Herald« o ustanovitvi nove zveze držav srednje Evrope, ki bi tvorile protiutež proti mali antanti in katero bi tvorile Turška, Mažarska in Bolgarska. Zatrjuje se celo, da je baš ta nevarnost vplivala na malo antanto v Sinaji, da je zavzela napram Mažarski pomirljivo stališče in da radi tega ni hotela mala antanta na svoji zadnji konferenci zavzeti jasnega stališča v vprašanju evropske politike. Iz dobro poučene strani se zatrjuje, da so pogajanja za turško-bolgarsko-mažarsko zvezo v teku in da se vodijo v sporazumu s političnimi faktorji v Rimu in Londonu.

* **Oddaja premoženja na Poljskem.** Poljski sejm je sklenil zakon o oddaji premoženja v znesku ene milijarde frankov v zlatu. Ta davek bodo plačali na polovico veleposestniki, 275 milijonov odpade na trgovino in industrijo, 225 milijonov pa na ostale posestnike.

* **Hardingova zapuščina.** Po newyorških vesteh znaša premoženje umrlega predsednika Hardinga 7-800.000 dolarjev. Nedavno je svoj prejšnji list prodal za 423.000 dolarjev. Njegovi vdovi je kongres zagotovil 5000 dolarjev pokojnine.

DNEVNE VESTI.

— † **Vatroslav Jagić.** V nedeljo 5. t. m. zjutraj je umrl na Dunaju znameniti slavist Vatroslav Jagić. Rojen je bil 6. julija leta 1838 v Varaždinu in je praznoval mesec dni pred svojo smrtjo svoj 85. rojstni dan. Po gimnazijskih študijah, ki jih je dovršil v Zagrebu, je šel na dunajsko vseučilišče, kjer se je posvetil klasični filologiji. Tam je našel Miklošiča, ki je vplival na njega, da se je bavil s slovansko filologijo. Jeseni 1860 je bil nameščen kot prof. na zagrebški gimnaziji. Že takoj prihodnje leto je izdal svoje prvo znanstveno delo »Paberki po cvetju našega narodnega pesništva«. Ko je bila l. 1866 v Zagrebu ustanovljena jugoslovanska akademija, je Jagić postal njen važni član. Že drugo leto je sledilo njegovo delo »Historija književnosti naroda hrvatskoga in srbskoga«. V l. 1871. je bil Jagić imenovan za izrednega prof. primerjevalne slovnice indoevropskih jezikov na vseučilišču v Odesi, kjer se je izpopolnil v ruskem in sanskritskem jeziku. Ko je bila leta 1874. ustanovljena v Berlinu stolica za slovansko filologijo, ga je nemška vlada pozvala v Berlin, kjer je ostal 6 let. V to dobo spada nebroj znanstvenih razprav in manjših znanstvenih donosov. Ustanovil je tudi znanstveni časopis za slavistiko »Archiv für slawische Philologie«. Leta 1888. je bil imenovan za prof. slovanske filologije v Petrogradu, kjer je ostal šest let. Ko je umrl Miklošič, prof. na dunajski univerzi, je postal njegov naslednik. V svojem »Zgodovinskem nastanku cerkveno-slovanskega jezika« 1913 je razložil razne nazore o zgodovini in domovini slovanskih jezikov in njihovih abeced. Z Jagićem smo izgubili enega največjih slovanskih učenjakov.

— **Brez cilja in pameti.** Koncem januarja je bila v Ljubljani ustanovljena sekcija za trasiranje novih železniških zvez v Sloveniji, ki so bile z zakonom določene. Delo je uspešno napredovalo in bi bilo že koncem julija gotovo. Nedavno pa je došel iz Belgrada ukaz, da se mora trasiranje nove železniške proge na Dolenjskem takoj ustaviti, ker je sekcija razpuščena. Za trasiranje bi bilo potrebno samo še kakih 14 dni, sedaj pa je postalo vse dosedanje delo brezpomembno in že izdani denar, okrog 300.000 dinarjev, je vražen na cesto. To naj bi pomenjalo po dosedanjih metodah povečano štedenje pri državnih iz-

datkih, čemur seveda pametni ljudje pravijo, da je neumno in brezsmotreno razpravljanje.

— **Italijani na Triglavu?** V soboto in nedeljo so raznesli po Ljubljani vesti, da so Italijani zasedli cel vrh Triglava in s tem onemogočavajo poset Aljaževega stolpa na vrhu Triglava od strani turistov, ki posečajo Triglav z naše strani, nadalje, da imajo Italijani na vrhu Triglava postavljeni 2 strojnici, pri katerih so noč in dan italijanski vojaki Alpinci. Trdilo se je tudi, da je Aljažev stolp od torčka naprej prepleskan, in sicer v barvah italijanske trikolore. List »Orjuna« je izdal te vesti celo v posebni izdaji. Izkazalo pa se je, da so bile popolnoma izmišljene. O kakšni italijanski okupaciji Triglava ni govora. Poset Triglava je slejkoprej svoboden. Vest, da bi bil Aljažev stolp v torek prepleskan v italijanskih barvah, je izmišljena. Tudi govorice, da prihajajo italijanski vojaki že v Aleksandrov dom in ma Kredarico, so izmišljene. V nedeljo je bilo na Triglavu približno 100 ljudi. Čeprav je bil odprt razgled proti Italiji, vendar ni bilo o kakem Italijanu ne duha ne sluha.

— **Odkrita teroristična organizacija v Sloveniji.** Belgrajska »Politika« je prinesla pretekli teden iz Ljubljane: Policija je prišla na Jesenicah na sled veliki komunistični organizaciji, ki nosi naziv »Sokoj«. Policija je že dolgo prej pridno zasledovala delo in kretanje članov organizacije vse do včeraj, ko je iznenada vdrla v stanovanje, v katerem so imeli člani organizacije tajno sejo in jih je vse aretirala. V tem stanovanju organizacije je policija našla cel arhiv, iz katerega se jasno razvidi, da so člani v tesni zvezi z Moskvo. Iz dokumentov je razvidno, da je organizacija po navodilih iz Moskve pripravljala atentate na odlične osebnosti v naši državi. Dalje je ugotovljeno, da se je ta organizacija hotela razširiti na celo Slovenijo in je v to svrhu trošila ogromne vsote denarja, ki ga je dobivala od boljšeševikov. Organizacija je imela nalogo, da ne izbira sredstev v borbi s svojimi nasprotniki. — Čudno je, da v Ljubljani tako malo vemo o tej stvari.

— **Romunska kraljeva dvojica na Bledu.** V nedeljo dopoldne ob 10. sta se pripeljala na postajo Lesce z rumunskim dvornim vlakom rumunski kralj in kraljica. Na kolodvoru ju je pričakovala naša kraljeva dvojica, kralj Aleksander in kraljica Marija z malim spremstvom in gardno godbo.

Ko je privozil vlak na kolodvor, sta izstopila visoka gosta med sviranjem rumunske himne in prisrčno-domače pozdravila svojo hčerko in svojega zeta. Vsi štirje so nato odšli pred kolodvor, kjer so ob burnih ovacijah zbranega prebivalstva zasedli pripravljene avtomobile in se odpeljali na Bled.

— **Nabiralcem pol za prostovoljne prispevke za prevoz judenburških žrtev!** Nekateri nabiralci pol še do sedaj niso vrnili — kljub večkratnim pozivom. Nujno pozivamo vse nabiralce, da pole — tudi prazne — nepreklicno vrnejo najkasneje do 15. avgusta 1923 odboru.

— **Strela poškodovala cerkev na Kureščku.** V noči 27. julija je udarila strela v cerkev na Kureščku. Vnelo se je dragoceno ostrešje. Po zvonjenju vzbujeni domačini so prihiteli na pomoč ter rešili stolp z zvonovi in notranjo cerkveno opravo. Vendar je škoda precejšnja. Na Kureščku je znana romarska cerkev v hribih nad Igom.

— **Naš novi konzul v Trstu.** Za našega konzula v Trstu je imenovan gospod Rašić, doslej konzul v Celoveu.

— **Povišanje poštних pristojbn.** Poštna uprava je povečala pristojbine za pisma in dopisnice v inozemstvo, in sicer se je povišala pristojbina za dopisnico od 1 Din na 1,5 Din, za navadno pismo pa od 2 Din na 3 Din.

— **Industrijsko - obrtna vzročna razstava v Mariboru.** Dne 4. avgusta je sprejel na Bledu kralj v posebni avdijenci bivšega narodnega poslanca Gjuro Džamonja, ki je kot član glavnega odbora industrijsko-obrtno vzročne izložbe v Mariboru zaprosil kralja, da sprejme pokroviteljstvo te izložbe. Kralj je sprejel pokroviteljstvo ter pooblastil Džamonjo, da to sporoči glavnemu odboru. Radi obiska visokih gostov romunske kraljeve dvojice mu ne bo mogoče udeležiti se svečane otvoritve, na vsak način pa si bo razstavo osebno ogledal. Kralj se je zanimal za naše gospodarske razmere ter se je pohvalno izrazil o organizaciji in napredku industrije in obrti v Sloveniji.

— **Ruski begunci se vračajo v domovino.** Kakor javljajo iz Belgrada, se je v zadnjem času vrnilo v Rusijo nad 1500 ruskih beguncev, ki so bivali doslej v Jugoslaviji. Potne liste jim je preskrbela Liga narodov. Tudi sicer se Liga narodov trudi, da bi napatila čim več ruskih beguncev, raztresenih po vseh evropskih državah, v njihovo domovino.

— **Idrijski rudnik v angleških rokah.** Italijanski državni rudnik živega srebra v Idriji je oddan v zakup za dobo desetih let neki angleško-ameriški družbi proti letni najemnini dveh milijonov lir.

— **Koliko škode je napravila toča v Sloveniji.** Po podatkih kmetijskega ministrstva je napravila toča v Sloveniji v juliju nastopno škodo v posameznih okrajih: v mariborskem 2,300.000 dinarjev, v kranjskem 140.000 dinarjev, v celjskem 50.000 dinarjev, v litijem 802.000 dinarjev, v ptujem 220.000 dinarjev, v radgonskem 50.000 dinarjev, v krškem 5.000.000 dinarjev in v brežiškem 1,331.000 dinarjev. Celotna škoda znaša 9,893.000 dinarjev.

— **Solna skladišča v Smederevu.** Uprava državnih monopolov je naročila na račun reparacij iz Nemčije okoli 60.000 ton kuhalne soli, ki je že začela prihajati. Sedaj se je naenkrat izkazalo, da ni nobenih primernih skladišč za to sol, vsled česar je uprava državnih monopolov dovolila kredit štirih milijonov dinarjev za zgradbo solnih skladišč v Smederevu. Kakor kaže, postaja nemška sol že slana.

— **Ojačenje železniških prog.** Kakor poročajo listi, se razpravlja v generalni direkciji železnic o ojačenju glavnih železniških prog v naši državi. Dovolj pozno so se spomnili birokrati na razpravljanje, med tem časom bi bilo lahko že marsikaj izvršenega.

— **Preiskava proti atentatorju Rajiću končana.** Glasom brzojavnega poročila iz Beograda, je civilni sodnik, ki je vodil preiskavo proti atentatorju Rajiću zaradi napada na ministrskega predsednika Pašiča, že sestavil obtožnico, ki bo izročena sodišču I. stopnje, ko se končajo sodne počitnice. Istodobno bo sodišču izročen tudi atentator Rajić. Preiskava ni mogla dognati, kakšni razlogi so vodili atentatorja pri izvršitvi atentata.

— **Uvoz italijanskega vina v Jugoslaviji.** Radi vesti, da skuša Italija pri trgovinskih pogajanjih z Italijo doseči posebne ugodnosti za uvoz italijanskega vina v Jugoslavijo proti nizki carini, so se začeli v vseh naših vinogradniških krogih pojavljati protestni glasovi proti vsaki taki morebitni nameri. Če tudi bi prišla za uvoz vin iz Italije vpoštev vipavska in goriška vina, bi vsekakor pomenjalo uvažanje italijanskega vina v Jugoslavijo veliko ogrožanje našega vinogradništva, ki se ima že sedaj boriti z mnogimi težkočami. Jugoslavija pridela toliko vina, da ga more še izvažati, vsled česar bi bilo naravnost proti našim narodno-gospodarskim interesom, ako bi uvažali tuja vina.

— **Povišanje doklad na pridobnino v Ljubljani.** Ljubljanski občinski svet je na seji dne 2. t. m. sklenil povišati občinske doklade na splošno pridobnino I. in II. razreda od 85 na 200% in na posebno pridobnino od 85 na 300%. S tem poviškom upa občina pokriti proračunski primanjkljaj po 2 milijona

446.000 Din. Predpis občne pridobnine I. in II. razreda v okolišju mesta Ljubljane je znašal po stanju začetkom tekočega leta približno 130.000 Din. — Davkoplačevalci teh razredov bodo plačali za 115% povišane doklade v izmeri ca. 150.000 Din. Ostanek primanjkljaja v približnem znesku po 2,300.000 Din naj torej krijejo za 215% povišane doklade na posebno pridobnino. Treba bo privleči na dan program sedanje magistratne večine, ki ga je objavila pred svojo izvolitvijo. Dosedaj še nismo doživeli drugega kot samo povečevanje davkov.

— **Protectorat nad ljubljanskim velesojom** je prevzel sam kralj Aleksander ter se osebno udeleži otvoritve.

— **Ponarejevalci denarja.** V Aleksandrovem na otoku Krku so odkrili veliko družbo ponarejevalcev denarja. Zločinci so bil predani sodišču v nadaljno postopanje.

— **Polet iz Prage v Mostar.** Češki pilot Skala je dne 29. in 30. julija preletel 1100 kilometrov razdalje med Prago in Mostarom. Ustavil se je samo v Bratislavi in Novem Sadu. Na letalnem stroju se je nahajal češkoslovaški vojni minister Udržal.

— **Otroška razstava v Novem Sadu.** Zdravstveni odsek v Novem Sadu priredi v kratkem razstavo otrok v starosti 10 mesecev do 2 let. Svrha razstave je propaganda za vzgojo dojenčkov in otrok.

— **V Rogaški Slatini se mudi odličen gost, monsignor Fran Bulić iz Splita,** znani jugoslovanski arheolog.

— **Poštna hranilnica v Belgradu.** Poštna hranilnica v Belgradu začne poslovati 1. decembra t. l. v palači Moskva, ki jo je kupilo poštno ministvo za 24. milijonov dinarjev. Dosedanji lastnik »Ujedinjena banka« jo je kupila komaj pred letom dni za 12 in pol milijonov dinarjev. Tudi taka kupčija kaže, kako se mora štediti.

— **Redukcija invalidov.** Po poročilu iz Beograda je bil podpisan ukaz o imenovanju 10 komisij, ki imajo izvršiti pregled in popis invalidov. Komisije imajo prekontrolirati vse dosedanje invalidske poverilnice, na podlagi katerih dobivajo invalidi rente. Ko bodo komisije zaključile svoje delo, se prične po točnem pregledu redukcija invalidskih podpor.

— **Kače.** V času vročine se pojavljajo v časopisju redno vsako leto vesti o velikih morskih kačah, ki so jih opazili potniki na parnikih. Poročila o teh kačah so zelo fantastična, vendar pa ni iz njih nikoli razvidno, kako pravzaprav te pošasti izgledajo. Sedaj v pasjih dneh, ko se tako malo važnega zgodi v političnih središčih in so vse velike glave v kopaljških, dr. Korošec v Karlovih varih, Pašič na Bledu,

Ljubljanski občinski svetniki pa v novem kopaljšču ob Malem grabnu, tudi ubogi uredniki nimajo dovolj takega gradiva, ki bi kar iz rokavov stresali. Zato je popolnoma naravno, da se jim v sedanji vročini ob vesteh o splošnem kopanju in pranju vseh patrov patriae zbujaajo v zlobni zavisti misli o velikih množinah hladne vode, iz katere se redno porajajo velike morske kače. Tisti reporter, ki je nedavno v Belgradu našel kačo v sodčku piva, pa gotovo ni mislil na vodo in ni abstinent. Spustil je napreč med svet vest, da so umrli štiri delavci, ki so pili sveže pivo iz sodčka, v katerem je bila strupena kača. Ta vest je zabredla tudi v slovensko listo, pa bi kmalu zbudila znanstveno polemiko. So se že začeli oglašati razni kačji pastirji. Vse te vesti o morskih kačah in kačah v pivu so plod nenavadno bujne domišljije, zakaj normalni ljudje mislijo običajno samo na — kače v žepih.

— **Čevlje kupujte od domačih tovaren** tvrdke Peter Kozina z znamko Peko, ker so isti priznani najboljši in najcenejši. Glavna zalova na debelo in drobno Ljubljana Breo št. 20, ter Aleksandrova cesta št. 1.

Predsednik Zedinjenih držav Amerike — umrl.

V četrtek dne 2. avgusta ob 7. zvečer je umrl predsednik Zedinjenih držav severne Amerike Warren G. Harding na pljučnici.

Predsednik Harding se je rodil 2. novembra l. 1865. v državi Ohio in je bil torej v 58. letu starosti. Bil je škotskega rodu ter so se njegovi predniki naselili v Ameriki v 19. stoletju. Hardingov oče je bil zdravnik ter še sedaj izvršuje svojo prakso. Harding je bil prvotno učitelj, vendar mu pa ta poklic ni prijel ter se je posvetil študiju prava, a tudi tega študija ni dokončal. Lotil se je časnikarstva. Pri listu „Evening Star“ je bil najprej kolporter, korektor in stavec, potem pa je postal glavni urednik in lastnik tega lista. S svojo časnikarsko sposobnostjo, zlasti pa vsled izrednega govorniškega daru je postalo njegovo ime pozneje zelo popularno. Bil je pripadnik baptistovske cerkve ter je bil eden njenih najodličnejših članov. Svojo politično kariero je pričel l. 1889., ko je bil izvoljen za senatorja. Odlikoval se je zlasti v zakonodajni skupščini države Ohio in je bil l. 1904. izvoljen za podguvernerja te države. Ko je bil pozneje ponovno poklican na to mesto, je odklonil izvolitev ter je kandidiral l. 1910. za guvernerja, a je

pri volitvah propadel. L. 1914. je bil izvoljen za senatorja Zedinjenih držav, kar je ostal do l. 1921. Dne 2. novembra 1921, ravno na svoj rojstni dan, je bil izvoljen za predsednika Zedinjenih držav, kajti izmed 502 volilnih delegatov jih je glasovalo zanj 343. Po teh volilnih delegatih je glasovalo za Hardinga 6,587.000 Amerikancev. Predsednik Harding je bil zadnje čase več tednov na agitacijskem potovanju po severni Ameriki in Kaliforniji, da bi pridobil s svojo popularno osebnostjo prebivalstvo za republikansko stranko radi volitev, ki se vrše v septembru. Med njegovimi profikandidati je bil tudi znani tovarnar avtomobilov Henry Ford.

Z onim dnem, ko je bil izvoljen Harding za predsednika, se je izpremenila smer zunanje politike Zedinjenih držav. Tedaj je izročil Wilson posle ameriške politike Hardingu v roke. Že v času mirovnih konferenc v Parizu se je opazalo, da je tudi idealist Wilson dobro občutil, da je njegov idealizem priboril zmago veliki antanti, da pa se ne more ustvariti tak mir na svetu, kakršnega je propagiral. Clemenceau in Lloyd George sta zapustila ameriško idealistično politiko, ki je ni mogel rešiti niti Wilson, dasi so mu priznavali, da je ravno on skrajšal svetovno vojno s svojimi znanimi 14 točkami, od katerih se jih je zelo malo vzdržalo. To je vplivalo na Wilsona, ki je pričel že tudi sam prepuščati Evropo usodi ter voditi Ameriko v smeri amerikanizma.

Wilson je propadel kot demokrat pri volitvah. Izvoljeni Harding je prevzel vlado z geslom: Amerika naj skrbi za Amerikance. Z Evropo pa je vezalo samo vprašanje medzaveznih dolgov. V tem je uspelo Hardingovemu državnemu vodstvu, da je sklenil letos z Anglijo prvo pogodbo o odplačevanju vojnih dolgov.

Druga važna točka v Hardingovem delovanju je bil sklep znanega washingtonskega pakta za omejitev oboroževanja na morju. Temu dogovoru se je v času njegovega postanka pripisovala pač pretirana idejna in praktična vrednost. Danes se že vidi, da je bil washingtonski dogovor samo kratek odmor za zbiranje novih moči za novo oboroževanje. Zakaj Amerika danes prednjači v izpopolnjevanju vojne tehnike ostalim velesilam, vse ostale države pa, ki so podpisale ta dogovor, skušajo z vsemi močmi izogniti se obveznostim tega dogovora.

V zunanji politiki je Harding zastopal v nasprotju s svojim prednikom Wilsonom stališče, naj se Ame-

rika ne vmešava v evropske zadeve. To se je videlo iz stališča ameriške vlade napram raznim evropskim vprašanjem, kakor tudi iz tega, da je Amerika k raznim velikim konferencam pošiljala svoje zastopnike samo kot opazovalce.

Hardingova smrt pomenja za Ameriko zelo veliko, ker je mogoče, da bo republikanska stranka pri novih volitvah brez njegovega vodstva doživela poraz.

Po ameriški ustavi je prevzel vodstvo državnih poslov dosedanji podpredsednik Colvin Coolidge, ki je star 51 let in je po poklicu odvetnik. Prej je bil lord-major v Bostonu in dvakrat izvoljen za guvernerja države Massachussets.

Pravilnik o kuluku.

Na podlagi § 25 zakona o proračunskih dvanajstinah je izdal minister za javna dela pravilnik o izvajanju kuluka, čegar važnejše določbe predpisujejo naslednje:

Poprava cest s prisilnim delom se odredi v gotovih okrajih ali njim enakovrednih upravnih enotah tedaj, kadar to predlaga gradbena oblast vsled posredovanja avtonomnih zastopstev, policijske oblasti ali iz lastnega nagiba ter izda v to svrhu minister za javna dela svoje odobrenje. Vsak državljan in davkoplačevalec je dolžan, da se odzove pozivu na kuluk osebno ali pa preskrbi namestnika, kakor je to določeno v zakonu za prisilno delo pri popravi cest. Med davkoplačevalce se štejejo tudi delniške družbe, razne korporacije, banke in vse druge pravne osebe, ki delajo za dobiček.

Občinski uradi imajo dolžnost, da sestavijo vsako leto seznam delazmožnih oseb in vozil ter določijo pristojbino, ki jo je treba plačati, ako noče kdo osebno opravljati kuluka. Ta seznam mora biti vsako leto sestavljen najkasneje do 1. avgusta in se mora objaviti občanom. Za sedaj se mora to zgoditi najkasneje do 1. februarja. Sezname delaobveznih oseb se morajo sestaviti po navodilih gradbenih in upravnih oblasti ter se morajo pri tem upoštevati tudi premoženjske razmere davkoplačevalcev. Kjer ni izvoljenih občinskih odborov, sestavijo sezname pristojne gradbene oblasti. V seznamu se mora za vsakega davkoplačevalca navesti, ali bo delal osebno in z orodjem, ali pa mora dati na razpolago za delo tudi vozila, vole, konje ali avtomobil ali slično. Po premoženjskih razmerah

se določi, koliko da vsaka družina članov, voz ali vprege za kuluk na razpolago. Dijaki, vojaki, državni uradniki in oni, ki so delanezmožni ter brez premoženja, se ne vpišejo v sezname.

Vsak državljan je upravičen, da se odkupi od osebnega dela z denarjem, ali pa da postavi delazmožnega namestnika. Osebe v starosti pod 18. leti in nad 50. leti se ne morejo osebno pritegniti k izvrševanju kuluka. V slučajih, kjer se osebno delo nadomesti z denarnim plačilom ali pa z namestnikom, se pri vsakem davkoplačevalcu navede na podlagi neposrednih davkov, s kolikimi osebami more nadomestiti svojo osnovno dnevno mezdo oziroma koliko osnovni dnevni mezd mora plačati za namestnika kot plačilo. Pristojbina za namestnika znaša 20 dinarjev na dan. Pristojbina za voz z voli ali konji znaša 50 dinarjev, za avtomobil 100 dinarjev. Davkoplačevalci, ki plačujejo direktne davke v višini od 100 do 300 dinarjev, imajo dolžnost dvojnega dela, ali pa morajo postaviti dvojne namestnike oziroma plačati dvojno dnevno. Pri direktnih davkih od 300 do 500 dinarjev se obveznost potroji, pri davkih od 500 do 1000 dinarjev četvori, pri davkih od 1000 do 10.000 dinarjev podesetori, pri davkih od 10.000 do 50.000 dinarjev poviša dvajsetkratno, od 50.000 do 1000.000 dinarjev pa tridesetkratno. Vsem ostalim, ki plačujejo nad 100.000 dinarjev direktnih davkov, se obveznost poveča petdesetkratno.

Seznami delaobveznih se morajo izdelati v treh izvodih, ki jih mora overoviti občinski odbor, kjer ga pa ni, pristojna upravna oblast. Po en izvod dobi občinski odbor, gradbena oblast in upravna oblast (policijska oblast). Ako gradbena oblast ne dobi teh seznamov pravočasno od občine, zahteva čimprejšnjo dostavo potom upravne oblasti, ki ji je poverjeno nadzorstvo, ter obvesti o tem istočasno ministrstvo za javna dela. Sezname morajo imeti nastopno predele: 1. tekočo številko, 2. priimek in krstno ime delobveznega, 3. poklic, 4. bivališče, 5. koliko plača direktnih davkov, 6. način udeležbe pri popravi cest, 7. za koliko temeljnih dnevni mezd je obvezen, 8. koliko temeljnih dnevni mezd mora plačati na leto, 9. ali bo delal osebno ali postavil namestnika, 10. letni znesek za namestnika, 11. pripomba.

Denarni znesek za odplačilo osebnega dela se plača pristojni

davčni oblasti istočasno z državnimi davki. Davkoplačevalec, ki se boče odkupiti od osebnega dela, mora položiti določeno vsoto pred pričetkom dela pri občinskem odboru, za kar prejme pobotnico. Občina napravi zapisnik oseb, ki najdalje 10 dni po vpoklicu k delu ne položijo denarja ter iztirjajo določeno vsoto davčne oblasti eksekutivnim potom. Določeni znesek se mora plačati tekom 30 dni po objavi seznama. Vsi, ki dolžne vsote ne morejo ali nočejo plačati, se izročijo v nadaljnje postopanje policijski oblasti.

Odkupnina, ki jo poberejo občinske oblasti, se mora izročiti okrajnim davčnim uradom.

Pravilnik obsega tudi določila, kako imajo gradbene oblasti in njihovi nadzorstveni organi izvajati popraviljanje cest.

Vse pritožbe proti prestopkom gradbenih organov se pošiljajo ministrstvu za javna dela, proti organom policijskih oblasti pa notranjemu ministrstvu.

Kakor je videti, prinaša zakon o prisilnem delu za popraviljanje cest pravzaprav nov davek, ki se mu je mogoče odkupiti z osebnim delom. Oni, ki se ne bo mogel odkupiti, bo moral delati ter bo s svojim osebnim delom veliko več prispeval, kakor pa tisti, ki se bo mogel odkupiti. Zakaj jasno je, da bo vsakdo raje plačal 20 dinarjev na dan, kakor pa šel osebno delati, odkupnine za voz z živino pa 50 dinarjev ali za avtomobil 100 Din, ker za ta denar ne bo dal nobeden živine ali voz na razpolago. Kdor pa ne bo imel denarja, kar se bo lahko zgodilo v številnih slučajih, bo moral odslužiti svoje dneve kuluka s polnim delom, torej bo ravno najubožnejši najbolj udarjen. Bogataš bo lahko plačal za vrednost dela sorazmerno majhno vsoto ter si bo služil denar raje drugod, revež pa, ki itak že nima velikih dohodkov, pa bo opravljal kuluk zastonj, drugod mu bo pa zaslužek odletel.

Edina dobrota je, da se bo prisilno delo za popraviljanje cest uvedlo samo tam, kjer bodo to predlagale samoupravne ali pa tudi politične oblasti, to se pravi, da bo prišel kuluk do veljave le tam, kjer se ne bo moglo na primernejši način izvesti popraviljanje cest.

Mi smo navedli nekaj podrobnosti iz pravilnika o prisilnem delu za popraviljanje cest, da spoznajo naši čitatelji, kakšne dobrote nam prinašajo naši poslanci domov, ko zatrujejo in vpijejo, kako se pote in delajo za koristi ljudstva.

GOSPODARSTVO.

UMETNA GNOJILA.

XIX.

Gnojenje vinogradov.

Kakor vse druge rastline, tako dobiva tudi trta potrebne snovi iz zemlje, s trgatvijo odvezamemo zemlji te snovi in če hočemo, da bo trta zopet rodila, ji moramo gnojiti. Pri srednji letini (50 hl vina na 1 ha) odvezamemo zemlji z grozdem 9.5 kg fosforove kisline, 39 kg kalija in 20 kg dušika; z rezjem, listjem itd. pa odvezamemo 17 kg fosforove kisline, 52.6 kg kalija in 97.2 kg dušika. Skupno torej: 26.5 kg fosforove kisline, 91.5 kg kalija in 117.2 kg dušika.

Če hočemo, da nam bo trta prihodnje leto zopet rodila ali celo še več rodila, moramo vrniti zemlji vse navedene snovi. Ne zadoščalo bi torej, da damo zemlji samo fosforovo kislino ali samo dušik; vse navedene snovi moramo vrniti zemlji v pravem sorazmerju.

Najbolj pripraven čas za gnojenje vinogradov sta jesen in zima. Kdor gnoji spomladi s svežim gnojem, bo trti nemara še škodoval, ker lahko užge v letni suši trtam korenine. Prepozno gnojenje lahko še povzroči, da začnejo trte v poznem poletju poginjati mnogo zapeckov, kar gre na rovaš grozdju!

Navesti, katera gnojila in v kateri množini jih potrebuje vinograd, ni lahka stvar. To je odvisno od svojstva zemlje in od raznih trtnih vrst. Tudi tukaj velja, da mora vsak kmetovalec dobro poznati svojo zemljo in da mora tudi sam poskusiti kaj in kako. Pred vsem pa natančno opazuj svoj vinograd v dobi od avgusta do oktobra:

Bledo listje, kratki in tanki poganjki, malo grozdja in drobne jagode kažejo v obče na pomanjkanje redilnih snovi. Nasprotno nam kaže temnozeleno listje in lepo grozdje, da je v zemlji dovolj hranilnih snovi. Pomanjkanje dušika povzroča slabo rast, rumeno listje in skromen pridelek. Če raste trta prebužno in je le malo grozdja ter ostane listje zeleno do zime, kaže to, da je preveč dušika v zemlji. Pomanjkanje fosfora se maščuje s kasnim zorenjem in z neokusnim vinom. Preveč fosforove kisline ne škoduje, ker se upira trta lažje boleznim in daje dobra močna vina. Pomanjkanje kalija povzroča slabo rast, pozno zorenje lesa, kislo grozdje, ki je revno na sladkorju. Če je mnogo kalija in fosforove kisline, uspeva trta dobro.

Splošno gnojilo za vinograde, ki je najbolj važno in tudi najbolj razširjeno, je hlevski gnoj. Hlevski gnoj vsebuje vse hranilne snovi, ki jih rabi trta, v pravem razmerju, saj ima 100 kg

gnoja 0.16 do 0.27 kg fosforove kisline, 0.40 do 0.50 kg kalija in 0.34 do 0.50 kg dušika.

Važno pravilo za gnojenje vinogradov pa je, da je bolje gnojiti v krajšem nego v daljšem razdobju. To velja za hlevski gnoj, a tudi za umetna gnojila. Če gnojimo z umetnimi gnojili za več let, tedaj bo imela trta v prvem letu preveč hranilnih snovi na razpolago, v prihodnjih letih pa premalo.

Pri gnojenju s hlevskim gnojem moramo računati letno 200 g na 1 ha. Običajno gnojimo vsaka tri leta v globočini 15 do 20 cm. Lahko zemljo je treba nekoliko globokejše gnojiti nego težko zemljo. Mladim trtam smemo gnojiti v bližini debla, starejšim v primeri oddaljenosti. Na trto bomo rabili sledeče množine: pri gnojenju v vsakem drugem letu 4—6 kg, pri gnojenju v vsakem tretjem letu 6—8 kg, pri gnojenju pri vsakem četrtem letu 8—10 kg. Gnojiti več kot za 4 leta, je odločno odsvetovati!

S kompostom lahko nadomestimo hlevski gnoj, a treba je kompost pravilno pripraviti. Vse odpadke denes na kup, jih polivaš z gnojnico itd., in ga vsako leto dvakrat premešaš. Tudi tropine lahko porabimo kot gnojilo, a treba jih je popreje pripraviti. Kisline, ki se nahaja v tropinah, uničimo tako, da razprostremo tropine po tleh, jih pokrijemo z zemljo in polijemo z gnojnico.

Zelo uspešno deluje v vinogradih zeleno gnojenje, ker ne dobi zemlja samo potrebni dušik, temveč postane tudi bolj rahla, sprsteninasta. Najbolj pripravne so za zeleno gnojenje metuljčasto cvetoče rastline, ki jih vsejemo v vinograd in jih globoko podkopljemo, predno se razcvetejo. (Na pr. detelja, grah, bob itd.) Če hočemo, da se te rastline čim bolj razvijejo, jim damo ob setvi še kako umetno gnojilo, na pr. superfosfat (200—300 kg na 1 ha) ali kalijevo sol (100—150 kg). Paziti pa moramo, da ne zasenčijo trto in jih je najbolje sejati že jeseni, da jih lahko spomladi čim preje podkopljemo. Običajno bomo sejali v ta namen grašico ali bob. Na lahki zemlji bomo sejali rumeno lupino, seradelo in rdečo deteljo, na težji zemlji pa belo lupino, konjski bob, grašico, grah itd.

Po naših dolenskih vinogradih gnojijo tudi z listjem in s »pušlji«. Na 1 m² se priporoča 10 kg pušljev. Nevarno je le, da pušlji v zemlji splesnijo, kar bi trti škodovalo, radi tega se ne smejo pregloboko zakopati, a še boljše je, če jih sesekamo in predelamo z mešancem.

Za dušikova gnojila je trta zelo hvaležna. Na 1 ha damo 100—200 kg

čilskega solitra ali 150 kg amonijske soli ali 100–200 kg apnenega dušika. Priporoča se tudi gnojenje s čilskim solitrom, če smo že gnojili s hlevskim gnojem, in sicer: v prvem letu 300–400 kg, v drugem letu 400–600 kg in v tretjem letu 600–800 kg na 1 ha.

Od fosforatih gnojil prideta v poštev superfosfat (250–300 kg na 1 ha) in Tomasova žindra (400 kg). Prvo bomo rabili na težjih, drugo na lahkih tleh.

Tria potrebuje mnogo kalija za sladkor. Najbolj priporočljivo kalijevo gnojilo je 40 odst. kalijeve soli, trosimo 200–300 kg na 1 ha.

Razen tega se priporoča še sledeči način gnojenja (po prof. Mandekiću):

V prvem letu gnojimo s 400–600 kg superfosfata na 1 ha; v drugem letu 200 kg amonijskega sulfata ali 250 kg apnenega dušika in 250 kg superfosfata ali 350 kg Tomasove žindre; v tretjem letu 250 kg amonijskega sulfata ali 300 kg apnenega dušika, 200 kg superfosfata ali 300 kg Tomasove žindre in 200 kg 40 odst. kalijeve soli na 1 ha.

Na lahki zemlji se priporoča v prvem letu 400–600 met. stot. hlevskega gnoja in 200 kg 40 odst. kalijeve soli; v drugem letu 350–400 kg Tomasove žindre ali 250 kg superfosfata, 250 kg 40 odst. kalijeve soli in 200 kg čilskega solitra ali 250 kg apnenega dušika ali 200 kg amonijske soli; v tretjem letu 400 kg Tomasove žindre ali 300 kg superfosfata in 250–300 kg čilskega solitra ali 300 kg apnenega dušika ali 250 kg amonijske soli. (Konec.)

*

g Obtok bankovcev. Obtok bankovcev Narodne banke se je nahajal v prošlem mesecu v konstantnem padanju, medtem ko se metalna podlaga vedno bolj utrjuje. Po bančnem izkazu z dne 22. p. m. se je kroženje novčanic od 15. do 22. p. m. zmanjšalo, za Din 48,650,500 na Din 5,549,912,200, medtem ko se je metalna podlaga povečala za Din 1,929,217,08 na Din 362,752,646,76. Višina dovoljenih posojil znaša Din 1,361,901,382,23 ali za Din 11, 425,514,70 manj nego v zadnjem izkazu. Vse to bi bili vzroki za poboljšanje našega dinarja, čegar padec je sedaj v pričakovanju žetve, uprav nerazumljiv.

g Ustanovni občni zbor ljubljanske borze. Dne 6 t. m. se je vršil v Filharmoniji ustanovni občni zbor ljubljanske borze za blago in vrednote.

g Vrednost denarja. 100 dinarjev velja v Curihu 5 frankov 90 centov. V Zagrebu velja 1 dolar 90.25 do 90.75 dinarjev, 1000 avstr. kron 1.305 do 1.31 dinarjev, 1 češkoslovaška krona 2.68 do 2.69 dinarjev, 1 lira 3.98 do 3.99 dinarjev.

Svetovna agrarna produkcija.

Mednarodni zavod za poljedelstvo v Rimu je izdal ravnokar statistiko o svetovni agrarni produkciji l. 1922. Po statističnih podatkih je bila svetovna produkcija sledeča:

Povprečna produkcija pšenice za dobo 1916.—1920. l. je znašala 745,169.000 kvintalov; a v letih 1922.—1923. kvintalov 883,068.000. Iz teh podatkov se jasno razvidi, kako je narastla produkcija po vojni. Ta množina velja za sledeče države, ki so poslale omenjenemu zavodu statistiko: Nemčija, Avstrija, Belgija, Bolgarija, Danska, Španija, S.H.S., Finska, Francija, Velika Britanija, Grčija, Mažarska, Italija, Litva, Norveška, Nizozemska, Poljska, Portugal, Romunija, Švica, Švedska, Čehoslovaška, Kanada, Združene države, Cipar, Britanska Indija, Japan, Algir, Egipt, Francoski Maroko, Tunis, Argentinijska, Chile, Uruguay Avstralija.

Izmed evropskih držav manjka torej Rusija, ki je dala v predvojni dobi več pšenice nego vsa ostala Evropa, saj so bile ruske žitne shrambe zaloga za vse ostale dežele; danes pa ne vemo, koliko znaša produkcija najbolj rodovitne evropske države! Pred vojno je znašala produkcija povprečno 215 milijonov kvintalov. Dalje manjkajo tudi še podatki iz Male Azije, Srednje Afrike in Meksike, ki so dajale vse izdatno množino žita.

Vsled popolnoma različnih klimatskih razmer, traja žetev vse leto, in sicer: v januarju žanjeta Chile in Nova Zelandija; v februarju Abesinija; v marcu Indija; v aprilu Meksiko in Egipt; v maju Mala Azija, Japonska, Kitajska in Afrika; v juniju Združene države, kontinent in polotoki Sredozemskega morja; v juliju Francija, Nemčija, S.H.S., Mažarska in Rusija; v avgustu Kanada, Velika Britanija, Nizozemska in Belgija; v septembru Švedska in Norveška; v oktobru Rusija in Sibirija; v novembru Afrika; v decembru Argentinijska in Avstralija.

Produkcija rži je znašala 204 milijonov kvintalov, a povprečna svetovna produkcija znaša 400 mil. kvint. Sama Rusija je prodala pred vojno 200 mil. kvint. Iz današnje Rusije nimamo nobenih podatkov.

Ječmen uspeva v vsakem podnebju od najtoplejšega do najbolj mrazlega, od Norveške do Indije. V letih 1922.—1923. je znašal pridelek 109,781.000 kvintalov. Izvzeta je zopet Rusija, ki je dala v predvojni dobi

približno 106,000.000 kvint. in Turška s 30,000.000. Italija proizvaja nekaj nad 2,000.000, in sicer predvsem v Apuliji in na otokih.

Oves se seje v severnih krajih in je vsakdanja hrana siromašnih slojev Rusije in Norveške, običajno se rabi za krmo. Zadnji pridelek je znašal 435,561.000, a svetovni pridelek znaša običajno 600 do 650 milijonov kvintalov.

Koruza se seje med 50. stopinjo severne in 40. stopinjo južne širine in zahteva srednjo temperaturo in celoletno vlago. Prinesli so jo Španjolci iz Srednje Amerike, sejali so jo potem najprej v Španiji in Italiji, a pozneje se je razširila vse dalje na vzhod. Zrnje služi za krmo, a zmleto zrnje za človeško hrano, zlasti pa v severni Italiji in Romuniji ter v nekaterih pokrajinah Amerike in Afrike. Svetovni pridelek znaša približno 1.000 milijonov kvintalov, od te množine odpade samo na Združene države 700.000.000. Po poročilih, ki jih je dobil mednarodni zavod, bo znašal letošnji pridelek približno 830,000.000 napram 883,000.000 lanskega leta.

Že prastara rastlina je **riž**, ki se goji v deževnih krajih vročega zemeljskega pasu in ob obrežju velikih rek. Riž lahko imenujemo žito rumene človeške rase. Po najnovjših podatkih znaša proizvod v letu 1922.—1923. 804,173.000 kvintalov, prištet pa je treba še 1.200 milijonov, katere proizvaja Kitajska. Na drugem mestu stoji Indija s 450 mil., potem Japonska s 100 mil. V Evropi uspeva riž na Bulgarskem, v Španiji in Italiji.

Italija pridelava največ riža v Piemontu in v Lombardiji (4.000.000 kvintalov). V Toskani, Siciliji, Kampaniji in v Abrucih pa pridelava približno 1 milijon.

Krompir je prišel iz Amerike (Chile in Peru) tekom 16. stoletja v Evropo, a danes ga največ pridelajo v Nemčiji. Zadnja statistika izkazuje 1.424,602.000 kvintalov. Krompir je glavna hrana vse srednje Evrope in je tudi važna industrijska rastlina, ker ga potrebujemo za izdelovanje škroba in alkohola.

Važna rastlina, ki jo vsakdo pozna in katero potrebuje ves svet, je **sladkorna repa**, iz katere delamo sladkor. Prinešena je bila v XIX. stoletju. Ni države na svetu, kjer je ne poznajo in kjer bi je ne gojili. Leta 1922. je znašal pridelek 339,681.000 kvintalov, kar je le malo več od pridelka l. 1921. V letih 1916.—1920. so pridelali letno povprečno 278 milijonov kvintalov.

Tobak uspeva povsod, a potrebuje dobro in globoko zemljo. L. 1922.

je znašal pridelek 7.572.000 kvintalov. Manjkajo pa še podatki iz raznih držav, skupni pridelek se ceni na 9 milijonov. Napram drugim rastlinam je to sicer skromen pridelek, a vendar prinaša raznim državam prav lepe dohodke, tako n. pr. znaša čisti dobiček italijanske tobačne monopolske uprave letno 2 milijardi lir.

Izmed alkoholnih pijač stoji na prvem mestu vino, katero prideluje vsa Evropa. Emigranti iz starega kontinenta so nesli vinsko trto v razne kraje Afrike, Azije in Severne ter južne Amerike. V l. 1922. je znašal svetovni pridelek 149.341.000 hektolitrov, v letih 1916.—1922. pa je znašal povprečni pridelek 122.000.000. (Po „Jugosl. Lloyd“.)

Tržne cene.

Žito. V Zagrebu so bile 6. t. m. za žito z vojvodinske postaje nastopne cene: pšenica (78—79 kg) 350—360, turščica žolta 280—290, ječmen za pivovarne 300—305, za krmo 275—290, oves 290 do 300, moka »0« 585—610, »2« 560—580, »4« 535—360, za krmo 180—200, otrobi drobni 140—150.

Živina. V Zagrebu so bile pretekli teden nastopne cene za kg žive teže: voli I. 13.75—14.50, II. 10.50—12.50, III. in bosanska živina 9—11.25, teleta I. 19 do 19.50, krave I. 13—14.50, II. 10—12.50, svinje I. 24—24.50, II. 21—23.

Prešiči. Na svinjskem semnju dne 3. t. m. so bile v Mariboru tele cene v kronski veljavi: 5 do 6 tednov stari 1000 do 1100, 7 do 9 tednov 1400 do 2000, 3 do 4 mesece 2400 do 3200, 5 do 7 mesecev 4600 do 5300, 8 do 10 mesecev 5600 do 5800, 1 leto 7000 do 8000. 1 kg žive teže 80 do 100, 1 kg mrtve teže 100 do 120. Prihodnji živinski semenj v Mariboru se vrši dne 15. avgusta.

Krma. V Zagrebu velja met. stot šena 85 do 100, detelje 100 do 112.50, slame 60 do 65 dinarjev.

RAZNE.

r Za pasje dni. V londonskih listih čitamo sledečo nenavadno zgodbo iz življenja živali. Neka dama je prepustila svojega starega psa foksterijerja, ki je že popolnoma onemogel, enostavno na ulici svoji usodi. Pes, ki je najprej ves dan letal pred svojim nekdanjim domom, se je zvečer pritihotapil v tretje nadstropje in potem skočil skozi okno na ulico. Ostal je na mestu mrtev. Tako ima tudi veliko mesto London v pasjih dneh svojo senzacijo s pasjim samomorom.

r 8000 oseb aretiranih radi pijanosti. Prepoved uživanja alkohola je doživela v Ameriki velik neuspeh, kar najbolje dokazuje statistika prestopkov radi pijanosti v Washingtonu. V preteklem letu so aretirali radi pijanosti 8000 oseb, to je veliko več kakor v času, ko je bila dovoljena prodaja alkohola. Listi poročajo, da pijejo ljudje vsled pomanjkanja dobrih pijač vsako euekovino, do katere pridejo po prepovedanem potu, vsled česar se hitro upijanajo in povzročajo izgredne.

r Kako se izravnavajo izobličeni nosovi. Pred zdravniškim društvom v Londonu je nedavno neki zdravnik obrazložil način, po katerem se morejo olepšati ljudje neprijetne in nesimpatične zunanosti obraza. Po njegovih navodilih je stvar zelo enostavno, treba je imeti samo nekoliko potrpljenja, pa se še tako izobličen, kvadratast, zafrknjen ali grbast nos izravna, kakor kdo želi. Ta zdravnik je namreč mnenja, da more biti še tako lepo lice pokvarjeno z nepravilnim nosom, zato predlaga vsem, ki jim nosovi niso po volji, naj izpremene njihovo obliko. Priprava v ta namen je zelo enostavna. Med zobe se vtakne košček deščice, od katere vodi do konice nosa zlata, srebrna ali pa tudi navadna vrstica, ki se pritrdi na konec nosa tako, da se nos več ali manj uravna po okusu njegovega nesrečnega lastnika. V notranjost nosnice se vtaknejo primerni kalupi, na katere se nosne mišice prilagode. Deset dni po namestitvi tega aparata, odstrani zdravnik celo pripravo. Uspehi so presenetljivi. Nezdravniki trdijo, da bi bil tak aparat primeren tudi za popravo izkrivljenih ali preširokih ust, ki so izgubile svojo naravno obliko vsled prevelike klepetavosti. Z »dilco« v zobeh se namreč odpočijejo in ublaže preveč nategovane ustne mišice ter dobe usta zopet prikupno obliko. Vsekakor je stvar prevdarka vredna za vse, ki trpe na navedenih hibah.

r 47 stopinj telesne temperature. V neki londonski bolnišnici so doživeli nenavaden medicinski slučaj. Inspekcijski zdravnik londonske rešilne družbe je bil nenadoma poklican k bolniku, ki se je zgrudil na cesti. Nesrečnež, ki je bil srednje starosti, je umrl kmalu nato, ko so ga prinesli v bolnico, na solnčarici. Zdravnik je ugotovil, ko se je pečal z nezavestnim bolnikom, da ima 43.3 stopinj mrzlice. Po smrti pa je temperatura narastla na 47.0 stopinj ter je ostala dalje časa na tej višini. Kakor poroča »Corriere della Sera«, doslej še niso doživeli podobnega slučaja.

r Tekma dveh oceanskih velikarov. List »Matin« poroča iz New Yorka, da pripravlja skupina ameriških bro-

dolastnikov tekmovalno vožnjo med velikim ameriškim potniškim parnikom »Leviathanom« (bivša nemška ladja »Vaterland«) ter angleškim parnikom »Majestic«, ki je največji angleški potniški parnik, da se končno reši sporno vprašanje o brzini ameriških in angleških ladij. Parnika bosta istočasno odplula iz Sandy Hooka pri New Yorku ter tekmovala, kdo bo prej prišel v luko angleške obale, ki pa jo je treba šele določiti.

r Deset milijonov vojnih pohabljenecv. Predhodno poročilo, ki ga je predložil zbranim strokovnjakom mednarodni delovni urad v Ženevi, ki se ima baviti z nameščanjem vojnih pohabljenecv, vsebuje sledeče podatke o vojnih pohabljenecih s pravico do penzije v različnih deželah: Nemčija 1.537.000, Avstrija 164.000, Zedinjene države 157.000, Francija 1.500.000, Velika Britanija 117.000, Italija 800.000, Poljska 320.000, Romunska 100.000, Jugoslavija 164.000, Rusija 775.000, Čehoslovaška 236.000, Belgija 250.000, Kanada 45.000, Finska 10.000, Nova Zelandija 20.000. Skupno število vojnih pohabljenecv znaša torej 7.124.000. V tem seznamu pa ni še uradnih podatkov o številu vojnih žrtev v Turčiji, Bolgarski, baltiških državah, v Portugalski, Madžarski in Japonski. Računati se more torej, da iznaša število vojnih prebivalcev kakih 10 milijonov. Če računamo še milijone padlih, vsled vojnih muk umrlih in bedo drugih milijonov, ki so vsled vojne izgubili svoje hranitelje, potem milijarde in milijarde škode na materialnem imetju, opustošenja naprav kulturnega snovanja, in slednjič še dejstvo, da grozi stalno iz zapuščine vojne nevarnost za mir in nevarnost novih vojn: potem nam je šele z vso grozoto pred očmi, kako strašen zločin so zagrešili tisti, ki so s svojim nacionalističnim besnilom in imperialistično požrešnostjo izzvali svetovno klanje!

r 10.000 žepnih tatov v Berlinu. Še nikdar ni bilo število žepnih tatov v Berlinu tako veliko kakor v sedanjem času. Kolikor je mogla dognati policija, ni v Berlinu nič manj kakor 10.000 žepnih tatov. Večinoma so židovskega pokolenja, ker prihajajo iz Galicije, Varšave, Dunaja in Budimpešte. Četudi je policija spravila že precejšnje število teh zločincev pod ključ, se ji vendar javljajo vsak dan mnogoštevilni slučajni žepnih tatov. Nedavno so prijeli enega teh žepnih specialistov, ki je imel eno roko hromo, pa je vendar kradel obiskovalcem konjske dirke iz žepa razne vrednosti.

Poravnajte naročnino!

LISTEK.

M. Hartman:

Gozdna vojna.

(Dalje.)

Sprevod Dušničanov se je nekoliko zakasnil. Credo, ki so jo gonili pred seboj, je bilo težko držati skupaj. Živina je bila splašena vsled hrupa bojnikov in vriskanja gonjacev, radi česar se je večkrat razkropila v gozdu in so jo le z težavo zopet zbrali. Posamezni Občovanci, ki so se upali zasledovati zmagovalce in oddali tupatam kak strel, so izzivali k zasledovanju in četa se je večkrat razšla kljub besni jezi Petra Bureša, ki je prepovedal brigati se za posamezne napadalce. Šele s solničnim vzhodom je prišel zmagoslavni sprevod z bogatim plenom nazaj v Dušnik.

Tu se je pričelo sedaj veselo življenje.

Zenske in otroci so prišle iz hiš. Ljudje so mnogo govorili, smejali se in peli. Krave, ki so bile dobro rejene kakor vsa graščinska živina, (zakaj pristava je bila graščinska last), so vzbujale občudovanje in ljudje so jih ocenjevali po njihovi vrednosti. Peter Bureš je pričel razdeljevati plen. Najubožnejši med Dušničani in njihovi zavezniki so dobili prvi in najboljši del. Bike so okrasili z venoi in jih vodili po vasi. Mali dečki so splezali na njihove hrbe, jahali na njih, prepevali ter klicali na čast Petru Burešu. Biki so postali občinska last ter so jih spravili v velik hlev, kjer so bili izpostavljeni občudovanju mladine. Od vseh strani so prinašali dišeče seno in ga jim pokladali, živina pa se je kmalu počutila domačo pri novih gostoljubnih gospodarjih. Povsod je vladalo veliko veselje, povsod so slavili Petra Bureša, vsi so hvalili njegov pogum, prevdarnost in odločnost. Bojazen, ki so jo prej imeli pred divjim lovcom, poganom in ciganom, je popolnoma izginila. Upali so, da bodo postali z njegovo pomočjo bogati, pričeli so si šepetati na ušesa, da bi bil sposoben osvoboditi jih izpod jarma graščakov in gosposke, odpraviti davke ter napraviti iz kmetov svobodne ljudi. Škušali so zaradi tega najtočnejše izpolnjevati njegova povelja, zakaj vsako njegovo dejanje je vodilo bližje k cilju, ki so si ga začeli postavljati napol nezavestno.

„Kaj gozd!“ so govorili, „kaj nam je končno tudi na gozdu, naj ga napade črv in smo nazadnje vendarle

berači. Sedaj gre za več. Prosti moramo postati tlake in davkov, graščaki in gosposka nas ne smejo več izžemati do krvi, zakladi, ki leže v gradovih in samostanih, ki so naš posebni znoj, naša pozlačena kri, morajo zopet priti v naše roke, zakaj po božjem in naravnem pravu pripadajo nam!“ — Smehljali so se ob spominu na strah, ki so ga imeli pred imenom Petra Bureša. „Kaj je naredil?“ so se spraševali. „Streljal je gozdno divjačino, ki je prosta ter last vsakogar in ki uničuje setev kmetov. Kdo pravi, da ima do nje samo graščak pravico? Ali je Gospod Bog morebiti pritisnil jelenu pod rep grb našega milostljivega gospoda graščaka? Ali ne ubija krogla iz kmečke puške ravnotako dobro kakor iz puške graščinskega gozdarja?“

Tako so se repenčili kmetje.

Res je, da bi le počasi ali pa sploh ne prišli do teh misli, ako bi stari kovač ne izustil dostikrat ravno v pravem času besedico, ki jim je pokazala pot, po kateri naj hodijo njihove misli. Četudi so se še obotavljali in spodtikali na tej poti, četudi so jim bila še nejasna in nezavestna nova čustva, vendar pa so bili vsi edini v tem, da je treba poslušati Petra Bureša in mu slediti skozi drn in strn.

Zato so zelo pozorno poslušali, ko se je nekoliko poleglo prvo veselje in je šel dolgi Tomaž skozi vas v spremstvu bobnarja, ustavil se na vsakih sto korakov ter bral s kosa papirja glasno naslednje:

„V imenu Petra Bureša, divjega lovca in voditelja Dušničanov in njihovih ljubih prijateljev ter zaveznikov. Možje Dušničani! Prijatelji in zavezniki tlačenih in oropanih dušniških mož! V naši sredi je izdajalec. Naš včerajšnji načrt za napad na Občovo je bil izdan. Zavratnost in previdnostne odredbe naših sovražnikov so to jasno pokazale.

Zato se vam s tem naznanja, da je izdajalec v naši sredi obsojen na smrt. Vsakdo naj proizvede po izdajalcu, njegovem domu in njegovih bratih, da se more izvršiti nad njim sodba s pomočjo vrvi na najbližjem drevesu. — Da pa bo imel v bodoče vsak škodoželješ in sovražnik strah pred takim dejanjem in da se onemogoči vsaka izdaja, razglašam od današnjega dne veljavne naslednje vojne določbe:

1. Vsakdo, ki izda sovražniku načrte in priprave, bodisi v katerikoli namenu, bo brez vsake milosti obešen.

2. Vsakdo, ki odide brez povelja ali dovoljenja k sovražniku ali pa občuje s kom iz vrst naših sovražnikov ustno ali pismeno, bo obešen.

3. Vsakdo iz vrst naših sovražnikov, ki ga zalotimo tostran gozda z orožjem ali brez njega, bo z ozirom na okoliščine ustreljen ali pa obešen.

4. Samo jaz kot poveljnik imam pravico pomiloščevati.“

Nato so papir pribili na lipo sredi vasi. Kmetje so stali pred proglašom ter si pustili vsebino še nekajkrat prebrati, dokler se jim ušesa niso privadile besedice „obešen“, ki jih je spočetka precej prestrašila. Dolgi Tomaž pa je moral oditi s prepisom tega proglašja brez orožja v Občovo, da ga je sporočil Občovancem, kakor je hotel Peter Bureš, da bi se znali temu primerno ravnati.

Medtem ko je vladalo v Dušniku veliko razburjenje, je bilo v Občovu vse tiho. Ogrski Miha je na pristavi tako dobro stražil, da se nihče v vasi ni upal ganiti. Iz strelskih lin so letele krogle v najbolj oddaljene kote, tako da so posamezni vaščani mogli samo izven vasi skozi vrtove in zadnja vrata priti drug k drugemu. Zavarovan od hiše je sedel na vrtu ob dolgi mizi stari Mika in pisal. Njemu nasproti so sedeli kmetje, ki so gledali z začudenjem, s kako lahkoto in spretnostjo je sukal svojo pero preko papirja in kako je delal lične začetne črke, ki jih je znal opremiti z raznimi zavoji in okraski.

Končno je bil gotov, zamašil steklenico s tinto, položil nanjo pero ter snel počasi očala z nosa. „To bi bilo torej narejeno,“ je dejal in pogledal zadovoljno na popisano papir. „Vse vasi v okolici so povabljenne s primernimi in odločnimi besedami, naj nam priskočijo na pomoč, da napravimo zopet red v naši pokrajini. S tem pa še ni vse narejeno. Mi nismo zato tu, da bi se pretepavali z roparskimi tolpmi in lovskimi tatovi in tudi nam ne pristoja kot dobrim podanikom, da si sami iščemo z orožjem pravice. Zaprošiti moramo za pomoč vlado in zato sem sklenil, proti čemur gotovo ne boste oporekali, da pošljem v Prago izčrpno poročilo o stanju stvari in da naznanim visoki deželni vladi, da se bojujejo proti nam z bavarskim orožjem, da sploh ne gre za gozd, temveč da je cela zadeva veleizdaja in povzročena iz inozemstva, z namenom, izzvati nered v deželi in za hrptom cesarske vojske. Prepričan sem, da bomo kmalu dobili pomoč od naše najmilostljivejše cesarice in da se bomo mogli veseliti njene posebne milosti.“

Kmetje so molčali in nekateri so kimali z glavo. Kmečki advokat je zopet prijel za pero ter si pripravil

veliko polo papirja, da bi pričel pisati ovadbo.

Tedaj pa je skočil pokonci nena doma s svojega sedeža pod drevesi njegov sin Zdenko, edini, ki mu je še ostal, potem ko je padel starejši v prvem boju pri lisičjih jamah. Prihitel je k mizi in zaklical skoro z jeznim glasom očetu: „Ne teža nočem! To se ne sme zgoditi! To je grdo!“

„Kaj ti je?“ je vprašal oče začuden nad razburjenjem mladeniča, ki je bil navadno tih in miren. „Kaj ti je? Kaj imaš proti?“

Zdenko, ki po svojem očetu ni podedoval govorniškega daru in ki ni razumel kakor oče, izražati svojih misli v lepih in dolgovernih besedah, je odgovoril v pretrganih stavkih in mahal pri tem živahno z rokami: „Ne,“ je zaklical, „tako ne gre. Mi smo kmetje. Mi smo kmetje na obeh straneh, navadni ljudje, in svojo zadevo moramo urediti sami med seboj. Da bi pisali v Prago na oblasti, kaj se tu godi, mi ne ugaja. Ne, pri Bogu, to mi ne ugaja, tega nočem. Ko je lansko poletje, lehotski Miha ovadil občovanskega žida, da trži s soljo, so dejali vsi ljudje, da je to grdo, in je bil vendar žid. Gosposka in graščaki so sovražniki nas vseh, nočem, da bi ovadili Dušničane, zakaj oni so navadni ljudje kakor mi, in oni tam so naši in njihovi sovražniki.“

„Nekaj je na tem,“ je dejal cerkvenik z boječim glasom, „ni dobro, če ščuje kmet proti kmetu in celo gosposko.“

„In oni so sovražniki nas vseh — to je res!“ so mrmrali drugi kmetje.

„To je vendar nekaj drugega kakor pa je bilo s soljo in židom,“ je dejal župan, ki se je branil, ko je videl, da je osamljen s svojim mnenjem. „To je naša prava gosposka, Bavarci pa so naši sovražniki in Peter Bureš drži z Bavarci.“

„Bavarci ali cesarica,“ je vzkliknil Zdenko, „to mi je vseeno, o tem ne razumem ničesar. Vem le da se hočem pretepati z Dušničani, dokler bo šlo, ako pa pokličete semkaj vojake, vam prisegam oče, da bom pozabil na to, da so mi Dušničani ustrelili brata, šel bom k njim in bom streljal na vaše cesarske vojake.“

„Zdenko ima prav,“ je zamrmral star kmet. „Zdenko je pošten dečko,“ je pristavil cerkvenik. — „Mi ne bomo mnogo pridobili, ako bi vmešali še gosposko v našo stvar,“ je dejal tretji. — „In mi raje odnehamo,“ so zaklicali večina izmed njih s povdarkom. Stari Mika je v skrbeh pogledal sina, zakaj dobro je vedel, da izvrši, kar enkrat odločno izjavi. Spomnil se je, da je njegov zadnji

sin in dedič, omehčal se je, potisnil papir na stran in dejal: „No, pa naj bo po vašem!“

Hotel je še nekaj pristaviti, da bi popravil slabi vtis, ki ga je napravil njegov predlog in da bi pomiril sina, ki je gledal temno in mrmral jezno predse, toda v začetku govora je bil prekinjen.

Dolgi Tomaž, ki je stal v hiši in poslušal ves pogovor, je stopil nena doma naprej, mogoče nalašč v zlobnem namenu, da bi prekinil starenmu Miki besede v svojo obrambo. Pri pogledu nanj so skočili kmetje pokonci, zakaj mislili so, da so napadeni, Zdenko Mika pa je pograbil za puško, ki je ležala v travi. Dolgin se je delal, kakor bi tega ne opazil in kakor bi ničesar ne slišal ter je ravnokar šele prišel v hišo. Stopil je mirno in hladno k županu in dejal: „Lep pozdrav od mojega gospodarja in mojstra Petra Bureša. Tu vam pošilja svoj proglas, da se boste znali po njem ravnati.“

„Ali nam hoče dajati že postavve?“ je vprašal zasmehljivo vprašaje župan.

„Ne govori se o postavah,“ je odgovoril Tomaž, „temveč samo o tem, da vas posvari in da veste, kako se imate ravnati. To je lepo in pošteno, in ako boste vi kaj podobnega določili, bi bilo prav, da nam tudi vi sporočite.“

„Lovski tat me hoče učiti, kaj je prav!“ je mrmral kmečki advokat, ko je čital proglas Petra Bureša.

Tomaž se ni zmenil za zasmehovanje. „Z Bogom!“ je zaklical in odšel, kakor je prišel skozi hišo, preko vasi, kjer je bilo vse tiho in zapuščeno. Oglasil se je še na pristavi pri Ogrskem Mihi, kjer se je prepričal, da se posadki dobro godi. Na dvorišču so ležali okoli velikega ognja, pekli na njem perutnino, gosi, kokoši in purane. Tomaž se je poslužil ugodne prilike, založil se dobro s pečenko ter se vrnil s številnimi pozdravi in nekaj pečenimi kokošmi v žepu pozno zvečer proti Dušniku.

Kmečki advokat, ki je propadel s svojim predlogom, da naj se po-

kličejo na pomoč cesarski vojaki, je sklenil, da še isti večer izvede potrebno, da odstrani neljube goste s pristave, naj velja, kar hoče. Misel, da bi jih izgonil z oboroženo silo, je opustil, tudi bi boj priklical ostale Dušničane in teklo bi mnogo krvi. Sklenil je torej, da jih izvabi iz njihove trdnjave in naj se to zgodi tudi na najgrozovitejši način. Kje pa dobiti človeka, ki bi to namero izvedel, potem ko je Peter Bureš razglasil svoje stroge odredbe? S tem se je stari Mika bavil ves ostali čas — znal si je pa tudi tu pomagati.

Izdaja konzorcij »Ljudskega tednika«. — Odgovorni urednik Fr. Jereb. — Tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani.

Kupijo se

brzjavni drogi, bukov in hrastov

les z navedbo cene in mere. Ponudbe

na upravo lista.

Kupim

vsako množino tramov in vseh vrst rezanega in okroglega lesa. — Ponudbe z »noto«, obveznimi cenami in dobavnim časom pod »Prodaj« na upravo »Ljudskega tednika«.

Žaga

s polnojarmenikom ali z več venecijankami se

vzame v najem ali kupi.

Ponudbe na upravo lista pod »BODOČNOST«.

EKSPORT

„JUGOEKSIM“

IMPORT

trgovska družba

Vekoslav Pele in drugovi v Ljubljani, Vegova ulica 8

Trgovina s specerijskim, kolonijalnim, materijalnim blagom | deželnimi in poljskimi pridelki ter izdelki, mlevskimi izdelki | lesom in lesnimi izdelki ter manufakturo na debelo.